

Gdy wzniosły Anu, król Anunnaków (i) Enlil, pan nieba i ziemi, wyznaczający losy kra-ju, Mardukowi, synowi pierworodnemu boga Ea najwyższą władzę (nad) wszystkimi ludźmi przyznali (i) pośród bóstw Igigi uczynili go największym, (gdy) Babilon imieniem jego wznio-słym nazwali (i) w czterech stronach świata uczynili go panującym i we wnętrzu jego króle-stwo wieczne, którego podstawy jak niebo i ziemia są ugruntowane, trwale ustanowili; wte-dy to (mnie), Hammurabiego, księcia pobożnego, wielbiącego bogów, (aby) sprawiedliwość w kraju zaprowadzić, aby złych i nikczemnych wytracić, aby silny słabego nie krzywdził, aby jak słońce dla czarnogłowych wzejść (i) kraj opromienić, Anu i Enlil, aby o pomyślność ludu troszczyć się imieniem moim nazwali.

Hammurabi, pasterz, wybranek Enlila jam (jest); (ten) który gromadzi bogactwa i ob-fitość, który spełnia wszystko cokolwiek nazwę swą (ma) dla Nippur-Du-ranki, strażnik, gor-liwy E-kur.

Król mocny, który miastu Eridu przywraca jego pierwotny kształt, który oczyścił ob-rzędy w E-abzu.

Wicher czterech stron świata, który wielkim uczynił imię Babilonu, który cieszy serce Marduka, pana swego, który codziennie stoi (w gotowości) dla E-sagili.

Nasienie królestwa, które Sin stworzył, wzbogacający miasto Ur, pokorny, pobożny, przynoszący obfitość wszelaką dla E-gisznugal. Król rozważny, posłuszny Szamaszowi, po-tężny, który wzmocnił fundamenty Sippar, który przyozdobił zielenią przybytek bogini Aji, który określił E- babbar, będącą jak siedziba niebios.

Bohater, który ulitował się nad Larsą, który odnowił E- babbar Szamasza sojusznika swego.

Pan, który daje życie Uruk (i) dostarcza wód obfitości mieszkańcom jego, który pod-wyższył

wierzchołek E-anna, który gromadzi bogactwa dla Anu i Isztar.

Obrona kraju, ten który zgromadził rozproszonych ludzi z Isin, który wypełnia obfitością świątynię E-galmah.

Smok królów, ulubiony brat Zababy, który mocno osadził siedzibę miasta Kisz, który otoczył blaskiem E-meteursang, który uporządkował wszelkie obrzędy Isztar, opiekun świętego okręgu Hursangkalama.

Sieć (na) wrogów, któremu Erra, towarzysz jego, pozwolił spełnić życzenia jego, który powiększył miasto Kuta, który pomnożył wszystko cokolwiek nazwę swą (ma), dla (E)- me-slam.

Dziki byk rozjuszony, przebijający (rogami) wrogów, ulubieniec Tutu, który sprawia radość miastu Borsippa, pobożny, który nie zaznaje spoczynku dla E-zidy.

Bóg królów, znający mądrość, który rozszerzył pola uprawne Dilbat, który napełnił spichlerze, dla Urasza walecznego.

Pan godny berła i korony, którego udoskonaliła mądra bogini Mama, który utrwalił zarysy Kesz, który uczynił licznymi czyste pokarmy dla Nintu.

Roztropny, doskonały, który ustanowił pastwiska i wodopoje dla Lagasz i Girsu, który-ry dzierży wszelkie dary ofiarne dla E-ninnu.

(Ten) który chwyta wrogów, oblubieniec Telitum, który „przyjmuje do serca” polecenia z Zabalam, który cieszy serce Isztar.

Książę czysty, którego modlitwę Adad zna, który uspokaja serce Adada, bohatera w mieście

Bit-Karkara, który wciąż umieszcza (wszystko) co niezbędne w E-udgalgal.

Król dający życie miastu Adab, dbający o świątynię E-mah.

Młodzieniec wśród królów, w walce bez (równego mu) przeciwnika; on (to) podarował życie miastu Maszkan-Szafir, który napoił obfitością (E)-me-slam.

Mądry zarządca, ten co dosięgnął źródła mądrości, który uchronił ludzi z Malgum przed nieszczęściem, który mocno osadził siedziby ich w dobrobycie; dla Ea i Damgalnunny, którzy uczynili wielkim królestwo jego, (onże) na wieki nakazał ofiary czyste.

Pierwszy między królami, który ujarzmił siedliska nad Eufratem na rozkaz Dagana, stwórcy swego, który oszczędził ludność z Mari i Tutul.

Księżę pobożny, który rozjaśnił oblicze Tiszpaka, składa ofiary czyste dla Ninazu (i) ochrania swych ludzi w potrzebie, który ustanowił pokojowo ich podstawy wewnątrz Babilonu.

Pasterz ludu, którego czyny miłe są Isztar, który osadził Isztar w E-ulmasz, wewnątrz z Agade, (miasta) handlu.

(Ten) który objawił prawdę, który przewodzi ludom, który sprowadził z powrotem Boginię Opiekunczą swą dobrotliwą do Aszur.

(Ten), który uciszył niezadowolonych, król, który w Niniwie, w E-ulmasz obwieścił rytuały kultowe Isztar.

Pobożny, oddany bogom wielkim, potomek Su-mu-la-El(a), dziedzic potężny Sin-muballi, a nasienie odwieczne władzy królewskiej.

Król potężny, słońce Babilonu, który pozwala wzejść światłości nad krajem Sumeru i Akadu, król, który zmusił do posłuszeństwa cztery strony świata, ulubieniec Isztar — oto ja!

Gdy Marduk, ład zaprowadzić (wśród) ludu i krajowi dobre obyczaje dać poznać, po-lecił mi, prawo i sprawiedliwość w usta kraju włożyłem (oraz) dobrobyt ludowi zapewniłem. Wtedy też:

---

§ 1. Jeśli obywatel obywatela oskarżył i morderstwo mu zarzucił, a nie udowodnił mu (tego), oskarżyciel <jego> zostanie zabity.

§ 2. Jeśli obywatel czary obywatelowi zarzucił i nie udowodnił (mu) tego, ten któremu czary zarzucono do Rzeki wejdzie, w Rzece się zanurzy, jeśli Rzeka dosięgnie go, oskarżyciel jego domostwo jego zabierze. Jeżeli człowieka tego Rzeka oczyści <go> i zostanie zdrowy, ten który czary (mu) zarzucił zostanie zabity, ten zaś, którego Rzeka oczyściła domostwo oskarżyciela swego zabierze.

§ 3. Jeśli obywatel podczas rozprawy sądowej z fałszywym świadectwem wystąpił, oświadczenia swojego nie udowodnił, (to) jeżeli rozprawa ta (była) sprawą gardłową, człowiek ten zostanie zabity;

§ 4. jeżeli ze świadectwem (dotyczącym) zboża lub srebra wystąpił, karę rozprawy tej w całości poniesie.

§ 5. Jeśli sędzia wyrok wydał, rozstrzygnięcia dokonał, tabliczkę opieczętowaną sporządził, a następnie wyrok swój zmienił, (zaś) sędziemu temu udowodni się <mu> zmianę wyroku raz wydanego, (kwotę) roszczenia, o którą w sprawie w tej chodziło po dwunastokroć da i przed zgromadzeniem z krzesła sędziowskiego <jego> usunie się go i (już) nie powróci i razem z sędziami, podczas rozprawy sądowej nie zasiądzie.

§ 6. Jeśli obywatel mienie boga lub pałacu skradł, obywatel ten zostanie zabity i ten, który rzecz skradzioną w ręce swe przyjął zostanie (także) zabity.

§ 7. Jeśli obywatel <albo> srebro albo złoto, albo niewolnika, albo niewolnicę, albo byka, albo owcę, albo osła, albo cokolwiek innego z rąk syna obywatela lub niewolnika obywatela, bez świadka i (legalnego) kontraktu kupił, bądź na przechowanie przyjął, człowiek ten jest złodziejem (i) zostanie zabity.

§ 8. Jeśli obywatel <albo> bydło albo owcę, albo osła, albo świnie, albo barkę skradł, a jeśli (było) to boga, albo pałacu, (aż) po trzydziestokroć to odda; jeżeli (było) to muśkena po dziesięciokroć to zwróci; jeżeli (zaś) złodziej tego (co trzeba) oddać nie ma, zostanie zabity.

§ 9. Jeśli obywatel, któremu cokolwiek zginęło, to coś zgubione w rękach (innego) obywatela pochwycił, (a jeżeli) obywatel, w którego rękach <jego> zguba została pochwyciona powiedział: „Sprzedawca sprzedał mi to, przy świadkach dokonałem zakupu”, natomiast właściciel zguby powiedział: „Świadców znających zgubę moją zaprawdę przyprowadzę” i (jeśli) nabywca sprzedawcę, który mu sprzedał oraz świadków, przy których dokonał zakupu, przyprowadzi, a także właściciel zguby świadków znających zgubę jego przyprowadzi, sędziowie słowa ich sprawdzą i świadkowie, przy których zakup został dokonany oraz świadkowie znający zgubę, to co wiedzą przed bogiem oświadczą; sprzedawca (zatem) jest złodziejem (i) zostanie zabity. Właściciel zguby zgubę swą weźmie, (a) nabywca z domu sprzedawcy srebro, które zapłacił odbierze (sobie);

§ 10. jeżeli kupujący sprzedawcy, który sprzedał mu (zgubę) i świadków, przy których (ją) zakupił, nie przyprowadził, (a) właściciel zguby świadków znających zgubę jego przyprowadził, nabywca jest złodziejem (i) zostanie zabity, właściciel zguby zgubę swoją odbierze;

§ 11. jeżeli właściciel zguby świadków znających zgubę jego nie przyprowadził, jest kłamcą,

oszczerstwo rzucił (i) zostanie zabity;

§ 12. jeżeli sprzedawca doszedł do kresu (swego), nabywca z domu sprzedawcy (kwotę) roszczeń (swych) w rozprawie tej pięciokrotną weźmie;

§ 13. jeżeli tego obywatela świadkowie <jego> nie są w pobliżu, sędziowie termin za sześć miesięcy wyznaczą mu, (a) jeśli przez sześć miesięcy świadków swych nie przyprowadzi, człowiek ten jest kłamcą, karę rozprawy tej w pełni poniesie.

§ 14. Jeśli obywatel małego syna obywatela ukradł, zostanie zabity.

§ 15. Jeśli obywatel <albo> niewolnikowi pałacu, albo niewolnicy pałacu albo niewolnikowi muśkena,  
albo niewolnicy  
muśkena  
przez bramę główną pozwolił wyjść, zostanie zabity.

§ 16. Jeśli obywatel <albo> niewolnika albo niewolnicę zbiegłych z pałacu lub od muśkena w domu swym ukrył i na wezwanie herolda (ich) nie wydał, pan domu tego zostanie zabity.

§ 17. Jeśli obywatel <albo> niewolnika albo niewolnicę zbiegłych w stepie pochwycił i panu jego oddał go (ją), dwa szkle srebra pan niewolnika da jemu;

§ 18. jeżeli niewolnik ten pana swego nie wymieni, do pałacu przyprowadzi go, sprawa jego zostanie zbadana i panu jego zostanie on zwrócony;

§ 19. jeżeli niewolnika tego w domu swym zatrzymał <go>, (zaś) później niewolnik w rękach jego zostanie pojmany, obywatel ten zostanie zabity;

§ 20. jeżeli niewolnik z rąk tego, (który) pochwycił go, zbiegł, obywatel ten panu niewolnika (na) życie (swe) wobec boga przysięgnie i wolny odejdzie.

§ 21. Jeśli obywatel (w ścianie) domu wyłom uczynił, przed wyłomem tym zabije się go i powiesi <go>.

§ 22. Jeśli obywatel rabunku dokonał i został złapany, człowiek ten zostanie zabity;

§ 23. jeżeli rabuś nie zostanie złapany, obywatel obrabowany, o tym, co mu skradziono przed bogiem zaświadczy ; miasto lub rabianum, na terytorium którego lub w okręgu którego rabunku dokonano, wszystko, co mu skradziono, zwróci jemu;

§ 24. jeżeli (chodzi o) życie, miasto lub rabianum 1 minę srebra jego bliskim dadzą.

§ 25. Jeśli w domu obywatela pożar wybuchł, (a inny) obywatel, który go ugasić przyszedł, na dobytek pana domu podniósł swój wzrok i dobytek pana domu wziął, człowiek ów w ogień ten zostanie wrzucony.

§ 26. Jeśli <albo> żołnierz albo „sieciarz”, któremu na wyprawę królewską iść rozkazano, nie poszedł, bądź najemnika najął i (jako) zastępcę swego wysłał, żołnierz lub „sieciarz” ten zostanie zabity, (zaś) wynajęty przez niego domostwo jego przejmie.

§ 27. Jeśli <albo> żołnierz albo „sieciarz”, który w twierdzy królewskiej dostał się do niewoli, potem zaś pole jego i ogród jego innemu zostały oddane i (ten) służbę jego pełnił, (to) jeżeli powrócił i (do) miasta swego dotarł, pole jego i ogród jego zostaną jemu zwrócone i on służbę swą pełnić będzie.

§ 28. Jeśli <albo> żołnierz albo „sieciarz”, który w twierdzy królewskiej dostał się do niewoli, (a) syn jego służbę pełnić jest zdolny, pole i ogród zostaną mu dane i służbę ojca swego pełnić będzie;

§ 29. jeżeli syn jego jest (zbyt) mały i służby ojca swego pełnić nie jest zdolny, trzecia część pola i ogrodu matce jego zostanie dana i matka jego wychowa go.

§ 30. Jeśli <albo> żołnierz albo „sieciarz” pole swe, ogród swój lub dom swój w obliczu służby porzucił i oddalił się, (zaś) drugi potem pole jego, ogród jego lub dom jego wziął i trzy lata służbę jego pełnił, (to) jeśli on powróci i pola swego, ogrodu swego lub domu swego będzie się domagał, nie zostaną mu dane; ten, który je wziął i służbę jego pełnił, on (dalej) pełnić ją będzie;

§ 31. jeżeli tylko na jeden rok oddalił się i powrócił, pole, ogród lub dom jego zostaną mu oddane i on służbę swą pełnić będzie.

§ 32. Jeśli <albo> żołnierza albo „sieciarza”, który podczas wyprawy królewskiej dostał się do niewoli, kupiec wykupił i (do) miasta jego pomógł mu dotrzeć, (to) jeżeli w domu jego na okup jest, on sam siebie wykupi; jeżeli w domu jego na okup za niego nie ma, przez świątynię miasta swego zostanie wykupiony; jeżeli w świątyni miasta jego na okup nie ma, pałac wykupi go; pole jego, ogród jego i dom jego na wykupienie jego nie będą dane.

§ 33. Jeśli <albo> oficer albo podoficer dezertarów (w swym oddziale) miał lub na wyprawę królewską najemnego zastępcę przyjął i (nim) dowodził, oficer lub podoficer ten zostanie zabity.

§ 34. Jeśli oficer lub podoficer dobytek żołnierza wziął, żołnierza skrzywdził, żołnierza w najem oddał, żołnierza w sądzie możnemu wydał, podarunek króla, żołnierzowi dany zabrał, oficer lub podoficer ten zostanie zabity.

§ 35. Jeśli obywatel bydło lub owcę, które król żołnierzowi dał, z rąk żołnierza kupił, srebro swe straci.

§ 36. Pole, ogród i dom żołnierza, „sieciarza” lub trybutariusza nie mogą być sprzedane.



§ 37. Jeśli obywatel pole, ogród lub dom żołnierza, „sieciarza” lub trybutariusza kupił, tabliczka jego zostanie złamana i srebro swe straci; pole, ogród lub dom do posiadacza ich wróć.

§ 38. Żołnierz, „sieciarz” lub trybutariusz z pola, ogrodu, ani domu, tych od swej służby, małżonce swej, ani córce swej (nic) nie zapisze lub za dług swój nie odda.

§ 39. (zaś) z pola, ogrodu lub domu, które kupił i (przez to) posiada, małżonce swej lub córce swej (może) zapisać, bądź za dług swój oddać.

§ 40. Kapłanka naditum, kupiec lub pełniący inną służbę, pole swe, ogród swój albo dom swój (może) za srebro dać, nabywca (zaś) służbę tego pola, ogrodu i domu, które kupił będzie pełnił.

§41. Jeśli obywatel na pole, ogród lub dom z żołnierzem, „sieciarzem” lub trybutariuszem zamienił się i dopłatę dał, żołnierz, „sieciarz” lub trybutariusz do pola swego, ogrodu swego i domu swego powróci, a dopłatę, która została mu dana, zachowa.

§ 42. Jeśli obywatel pole pod uprawę wydzierżawił i na polu zboża nie wyhodował, (a) dowiedzie mu się, że na polu pracy (stosownej) nie wykonał; zboża tyle co (plony) sąsiada jego właścicielowi pola da;

§ 43. jeżeli nie uprawił i zaniedbał (je), zboża tyle co (plony) sąsiada jego panu pola da, a pole, które zaniedbał, pługiem zaorze, zabronuje i właścicielowi pola (je) zwróci.

§ 44. Jeśli obywatel ugór na trzy lata, aby (go) zagospodarować wynajął, a pozostał bezczynny i pola nie zagospodarował, czwartego roku pole pługiem zaorze, przekopie i zabronuje oraz właścicielowi pola zwróci (je), a także za każde 1 bur pola 10 gur ziarna odmierzy (mu);

§ 45. Jeśli obywatel pole swoje za czynsz rolnikowi dał i czynsz za pole swe (już) wziął, (a) potem pole bóg Adad zalał lub powódź (zeń glebę) uniosła, (będzie to) strata rolnika.

§ 46. jeżeli czynszu za pole jeszcze nie wziął lub za połowę, bądź trzecią część (plonów) pole dał, zbożem, które na polu wyrośnie, rolnik i właściciel pola według ustalonych proporcji podzielą się;

§ 47. jeżeli rolnik ze względu na to, że w roku poprzednim nakładów swoich nie odebrał, powiedział: „Chcę pole (dalej) uprawiać”, właściciel pola nie sprzeciwi się; właśnie ten rolnik pole jego będzie uprawiać i podczas żniw, zgodnie z umową swą, zboże weźmie.

§ 48. Jeśli obywatelowi, na którym dług oprocentowany ciąży pole jego bóg Adad zalał lub powódź (glebę zeń) uniosła, albo też z braku wody zboże na polu nie wyrosło, w roku tym zboża wierzycielowi swemu nie zwróci, tabliczkę swą zwilży i procentów za rok ten nie da.

§ 49. Jeśli obywatel srebro od kupca wziął i pole (do) uprawy zboża lub sezamu kupcowi dał oraz powiedział mu: „Pole upraw i zboże lub sezam, które wyrosną, zbierz (i) zachowaj sobie” (i) jeżeli rolnik na polu zboże lub sezam wyhodował, (to) podczas żniw zboże lub sezam, które na polu wyrosły, właściciel pola weźmie (sobie), a zboże zamiast srebra jego i odsetek jego, które od kupca wziął oraz za kosztą uprawy kupcowi da;

§ 50. jeżeli pole (zbożem) obsiane lub pole sezamem obsiane dał, zboże lub sezam, które na polu wyrosną, to właśnie właściciel pola weźmie i srebro oraz odsetki kupcowi zwróci;

§ 51. jeżeli srebra do zwrócenia nie ma (zboże lub) sezam według wartości ich zamiast srebra jego i odsetek jego, które od kupca wziął, zgodnie z brzmieniem dekretów królewskich kupcowi da;

§ 52. jeżeli rolnik na polu zboża, ani sezamu nie wyhodował, umowy swej nie zmieni.

§ 53. Jeśli obywatel przy umacnianiu grobli (na) polu swym pozostał bezczynny i grobli swej nie umocnił, a w grobli jego otwór powstał i glebę woda uniosła, człowiek, w którego grobli <jego> otwór powstał, zboże, którego utratę spowodował, zwróci (w tej ilości);

§ 54. jeżeli zboża zwrócić (w tej ilości) nie może, on sam i dobytek jego zostaną sprzedane, a wieśniacy, którym zboże ich woda uniosła, podzielą się (srebrem).

§ 55. Jeśli obywatel kanał swój w celu nawodnienia (pola) otworzył, (a) pozostał bezczynny i pole sąsiada jego woda (z gleby) wypłucze, zboża tyle, co sąsiad jego (stracił), odmierzy (mu).

§ 56. Jeśli obywatel wodę wypuścił i uprawy z pola sąsiada jego woda uniosła, (za każdy) 1 bur  
(pola) 10  
gur  
zboża odmierzy (mu).

§ 57. Jeśli pasterz, aby trawą owce móc paść, z właścicielem pola nie ugodził się i bez (zgody) właściciela pola (na) polu owce wypasał, (gdy) właściciel pola z pola swego (plon) zbierze, pasterz, który bez (zgody) właściciela pola (na) polu owce wypasał, prócz tego (za każde) 1 bur (pola) 20 gur zboża właścicielowi pola da.

§ 58. Jeśli po tym, jak owce z pól odeszły i wspólne kadzie (do pojenia) w głównej bramie miejskiej zostały powiązane, pasterz owce na pole zapędził i na polu owce wypasał, pasterz pole, (na którym owce) pasły się, będzie doglądał i podczas żniw

§ 59. Jeśli obywatel bez (zgody) właściciela sadu w sadzie obywatela drzewo ściął, pół miny srebra zapłaci.

§ 60. Jeśli obywatel pole dla zasadzenia sadu ogrodnikowi dał, (a) ogrodnik sad posadził, przez cztery lata sad będzie hodować; w piątym roku właściciel sadu i ogrodnik po równo

podzielią się, (jednak) właściciel sadu część swoją (sobie) wybierze i weźmie;

§ 61. jeżeli ogrodnik pola nie obsadził w całości i ugór (częściowo) pozostawił, ugór (ten) jako część jego zostanie dany mu;

§ 62. jeżeli pola, które zostało dane mu pod sad, nie obsadził, jeśli jest ono zaorane, dochód z pola za lata, w których leżało odłogiem, ogrodnik właścicielowi pola (plon) taki jak (uzyskał) sąsiad jego odmierzy, a także prace rolne (na nim) wykona i właścicielowi pole zwróci;

§ 63. jeżeli (jest to) ugór, na polu prace rolne wykona i właścicielowi pola (je) zwróci, a także (za każde) 1 bur (pola) 10 gur zboża za rok jeden odmierzy.

§ 64. Jeśli obywatel sad swój ogrodnikowi do (sztucznego) zapylenia dał, ogrodnik dopóki sadem dysponuje, z plon ów sadu dwie trzecie właścicielowi sadu da, (a) jedną trzecią sam weźmie;

§ 65. jeżeli ogrodnik sadu nie zapylił i do zmniejszenia się plonów doprowadził, ogrodnik plon sadu taki jak (uzyskał) sąsiad [właścicielowi sadu odmierzy.]

\*\*\* Dalsze 7 kolumn tekstu na steli jest uszkodzonych i rekonstruowanych na podstawie innych źródeł. Ponieważ jednocześnie nie ma całkowitej pewności co do ich prawidłowej kolejności, ta grupa przepisów ma oznaczenia literowe, a nie numerację bieżącą. Podaję tylko te przepisy, z których zachowały się przynajmniej całe zwroty lub wyrazy. \*\*\*

§ A. Jeśli obywatel srebro od kupca pożyczył i kupiec jego zażądał ich, a nic do oddania on nie ma, (jeżeli zatem) sad swój po (sztucznym) zapyleniu kupcowi dał i powie mu: „Daktyle wszystkie, które w sadzie wyrosną, w zamian za srebro twoje weź sobie”, kupiec ten nie (może ich) przyjąć; daktyle, które w sadzie wyrosną, tenże właściciel sadu weźmie, a srebro i odsetki od niego zgodnie z brzmieniem tabliczki jego kupcowi wypłaci; daktyle dodatkowe, które w sadzie wyrosną, tenże właściciel sadu (sobie) weźmie.

§ B. Jeśli [obywatel] dom pragnie zbudować, a sąsiad jego, który [...]

§ C. [...] jako zapłaty nie da mu.

§ D. Jeśli zboże lub (inne) mienie za dom „służbowy”, który jest domem sąsiada jego, a który chce kupić, dał, (to) cokolwiek dał, utraci; dom do posiadacza swego wróci. Jeśli dom ten „służbowym” nie jest, może kupić (go); za dom ten zboże, srebro lub (inne) mienie da.

§ E. Jeśli obywatel (na) nieużytku bez (zgody) sąsia[da swego] dom [zbudował], dom [zbudowany] utraci, (zaś) do [właściciela nieużytek ów powróci(?)].

§ F. [Jeśli obywatel, którego sąsiada <jego> dom zawalił się lub pole sąsiada jego stało się nieużytkiem, do właściciela (domu) zrujnowanego powie: „Zrujnowany (dom) twój] umocnij, (gdyż) od domu twego zawali się mój”, zaś do właściciela ugoru (powie:) „Nieużytek twój zagospodaruj, (gdyż) dom mój może zostać przedziurawiony „, (a) świadków postawi [i jeżeli] przez zrujnowany (dom) złodziej [włamie się], [wszystko, co podczas włamania zginie], właściciel [(domu) zrujnowanego zwróci]; jeżeli zaś złodziej wyłom [uczyni], właściciel [nieużytku] cokol[wiek zginie] (tyle) zwró[ci mu].

§ G. Jeśli [...] nie [...]

§ H. [...] w [...] mur, który grozi zawaleniem, mur ten [...]

§ I. Jeś[li właściciel domu] sublokatorowi] w [domu swym] poz[wolił zamieszkać i] obywatel zamieszkały całość srebra za w ynajem na jeden rok właścicielowi [domu] dał, (a) właściciel domu sublokatorowi, gdy jeszcze dni jego nie wypełniły się, z domu swego kazał wyjść, srebro, które sublokator dał jemu, utraci.

§ K. [...] zwróci mu.

§ L. Jeśli kupiec zboże lub srebro (na) oprocentowaną pożyczkę dał, za 1 gur, [100] sila<sub>3</sub> zboża zysku weźmie, (a) jeśli srebro (na) oprocentowaną pożyczkę dał, za 1 szekel srebra 1/6 (szekla) i 6 „ziaren” zysku weźmie.

§ M. Jeśli obywatel, który oprocentowaną pożyczkę otrzymał, srebra na (jej) zwrot nie ma (ale) zboże ma, zgodnie z dekretem królewskim [kupiec] jako zysk [swój ile trzeba] zboża weźmie; jeżeli kupiec jako zysku swego (za) 1 gur więcej (niż) [100 sila<sub>3</sub> zboża), albo też (za) [1 szekel srebra] więcej (niż) 1/6 (szekla) i 6 „ziaren” srebra] zażąda, utraci wszystko, co pożyczył.

§ N. Jeśli kupiec [zboże lub srebro] dla zysku procentowego [dał] i zysk według (tego jak) za zboże (i) srebro [...] wziął, zboża i srebra nie [...]

§ O. [Jeśli kupiec zboże lub srebro na pożyczkę oprocentowaną dał i część zysku według (tego jak) za zboże lub srebro otrzymał), (jeżeli) zboża albo srebra tyle ile (już) otrzymał, nie odliczył, tabliczki nowej nie spisał, albo też zysk procentowy do kapitału (wyjściowego) doliczył, kupiec ten zboża (lub srebra) tyle, ile wziął, podwoi i zwróci.

§ P. Jeśli kupiec zboże lub srebro na pożyczkę oprocentowaną dał i kiedy na pożyczkę (je) oddawał, srebro według odważnika małego lub zboże według miary małej dał [i], gdy podczas odbierania srebro według [odważnika dużego], zboże [według miary dużej] odebrał, [kupiec ten] wszystko [co przyjął utraci].

§ Q. Jeśli [kupiec zboże lub srebro] na pożyczkę oprocentowaną bez świadka [i kontraktu] dał, wszystko, co dał, utraci.

§ R. Jeśli obywatel zboże lub srebro od kupca pożyczył i zboża lub srebra na zwrot nie ma, zaś (inne) mienie ma, wszystko co w ręku jego jest przed świadków przyniesie (i) kupcowi swemu da; kupiec nie będzie się spierał (i) przyjmie .

§ S. [...] zostanie zabity.

§ U. Jeśli obywatel obywatelowi srebro na wspólny interes dał, zyski i straty, które będą przed bogiem po równo podziela.

§ V = 100. Jeśli kupiec agentowi handlowemu srebro na wydanie i prowadzenie handlu powierzył i z misją wysłał go, (a) agent handlowy w czasie podróży srebrem sobie powierzonym [obracał], jeżeli tam gdzie przybył, zysk osiągnął,

\*\*\* Dalszy tekst już z odwrotnej strony steli.\*\*\*

zyski procentowe (od) srebra całego, które wziął, oszacuje oraz dni swoje policzy i kupca swego spłaci;

§ 101. jeżeli tam, gdzie przybył, zysku nie osiągnął, srebro wzięte agent handlowy podwoi i kupcowi odda.

§ 102. Jeśli kupiec agentowi handlowemu srebro na pożyczkę nieoprocentowaną dał i tam gdzie (ten) przybył, straty poniósł, kapitał (wyjściowy) kupcowi zwróci;

§ 103. jeżeli w podróży na drodze jego nieprzyjaciół wszystko, co niósł, odbierze mu; agent handlowy przysięgnie na boga wypowie i odejdzie wolny.

§ 104. Jeśli kupiec agentowi handlowemu zboże, wełnę, olej lub inny towar na sprzedaż dał, agent handlowy srebro rozliczy i kupcowi zwróci; agent handlowy dokument opieczątowany na srebro, które kupcowi oddał, weźmie;

§ 105. jeżeli agent handlowy był niedbały i dokumentu opieczątowanego na srebro, które kupcowi oddał, nie wziął, srebro nie udokumentowane, w rachunku rozliczeniowym nie zostanie ujęte.

§ 106. Jeśli agent handlowy srebro od kupca wziął i (wobec) kupca swego wyprze się (tego), (a) kupiec ten przed bogiem i świadkami wzięcie srebra przez agenta handlowego udowodni, agent handlowy srebra tyle, ile wziął, po trzykroć kupcowi odda.

§ 107. Jeśli kupiec agentowi handlowemu zawierzył i agent handlowy wszystko, co kupiec dał mu, kupcowi swemu zwrócił, kupiec (zaś) wszystkiego, co agent handlowy oddał mu, wyprze się, (a) agent handlowy ten przed bogiem i świadkami kupcowi udowodni (to), kupiec ponieważ (wobec) agenta handlowego swego wyparł się, wszystko co odebrał sześciokrotnie agentowi handlowemu odda.

§ 108. Jeśli oberżystka jako zapłatę za piwo zboża nie przyjęła, (lecz) według odważnika (zbyt) dużego srebro przyjęła, bądź równowartość piwa względem wartości zboża obniżyła (i) oberżystce tej udowodni się to, do wody wrzuci się ją.

§ 109. Jeśli oberżystka, w domu której przestępcy zebrali się, przestępców tych nie pojmała oraz do pałacu nie doprowadziła, oberżystka ta zostanie zabita.



§ 110. Jeśli (kapłanka) naditum (lub) (arcykapłanka) entum, która w klasztorze nie mieszka, oberżę otworzyła, bądź po piwo do oberży weszła, obywatelka ta zostanie spalona.

§ 111. Jeśli oberżystka 1 (60-litrowy) antalek piwa na kredyt dała, w czasie żniw 50 sila<sub>3</sub> zboża odbierze (sobie).

§ 112. Jeśli obywatel w podróży znajduje się i srebro, złoto, (drogie) kamienie lub „bagaże” (z) rąk swych (innemu) obywatelowi dał i do przewiezienia przekazał mu, (a) człowiek tamten wszystkiego, co miał przewieźć, w miejscu docelowym nie oddał i wziął (sobie), właściciel przesyłki człowiekowi temu wszystko, co miało być przewiezione i nie zostało oddane udowodni, człowiek ten pięciokrotnie wszystko, co zostało mu przekazane, właścicielowi przesyłki odda.

§ 113. Jeśli obywatel u obywatela zboże lub srebro ma, a bez zgody właściciela zboża ze składu lub klepiska zboże wziął, człowiek ten, któremu bez (zgody) właściciela wzięcie zboża ze składu lub klepiska, udowodni się, tyle zboża, ile wziął, zwróci i wszystko, co tamten dał, utraci.

§ 114. Jeśli obywatel u obywatela zboża lub srebra już nie ma, a (jednak) „zastaw” sobie weźmie, za „zastaw” każdy 1/3 miny srebra zapłaci.

§ 115. Jeśli obywatel u obywatela zboże lub srebro ma, a zakładnika sobie weźmie i zakładnik w domu wierzyciela do kresu (swego) doszedł, w sprawie tej roszczeń nie będzie;

§ 116. jeżeli (jednak) zakładnik w domu wierzyciela swego od pobicia lub złego traktowania zmarł, (zaś) właściciel zakładnika kupcowi swemu udowodni (to), jeśli (chodzi o) syna obywatela, syn jego zostanie zabity, jeśli o niewolnika obywatela, 1/3 miny srebra zapłaci i wszystko, jak wiele jemu dał, straci.

§ 117. Jeśli obywatela zobowiązanie dłużnicze obciąża i żonę swoją, syna swego lub córkę

swą sprzedał, bądź w służbę poddaństwa za długi oddał, 3 lata (w) domu nabywcy ich lub wierzyciela ich będą pracować, czwartego roku wolność im zostanie zwrócona;

§ 118. jeżeli (zaś) niewolnika lub niewolnicę w poddaństwo za długi oddał, (a) kupiec pozwoliwszy upłynąć (terminowi), sprzeda (jego/ją), nie można domagać się (ich) zwrotu.

§ 119. Jeśli obywatela zobowiązanie dłużnicze obciąża (i) niewolnicę swą, która dzieci urodziła mu, sprzedał, srebro (przez) kupca zapłacone, właściciel niewolnicy wypłaci i niewolnicę swą odzyska.

§ 120. Jeśli obywatel zboże swe na składowanie w domu (innego) obywatela złożył i do spichlerza miało miejsce włamanie, bądź właściciel domu skład otworzył i zboże wziął lub (temu, że) zboże w domu jego zostało składowane całkiem zaprzeczył, właściciel zboża o zbożu swym przed bogiem świadectwo złoży, (a) właściciel domu zboże, które zabrał podwoi i właścicielowi zboża (je) odda.

§ 121. Jeśli obywatel w domu (innego) obywatela zboże składował, rocznie za 1 gur 5 sila<sub>3</sub> zboża (jako) wynagrodzenie za składowanie da.

§ 122. Jeśli obywatel obywatelowi srebro, złoto lub cokolwiek (innego) na przechowanie zamierza dać, wszystko co zamierza dać świadkom pokaże, umowę sporządzi i (dopiero) do przechowania da;

§ 123. jeżeli zaś bez świadków i umowy na przechowanie dał i tam, gdzie dał, zostanie mu to zakwestionowane, sprawa ta roszczeniom nie podlega.

§ 124. Jeśli obywatel obywatelowi srebro, złoto lub cokolwiek (innego) w obecności świadków na przechowanie dał, a (ów) wyparł się tego, człowiekowi temu zostanie to udowodnione i wszystko czego się wyparł podwoi i odda.

§ 125. Jeśli obywatel coś swojego na przechowanie dał i tam, gdzie dał, albo poprzez wyłom w murze albo wtargnięcie rzecz jego wraz z rzeczami właściciela domu została skradziona, właściciel domu, który był niedbały, wszystko, co na przechowanie zostało dane mu i (do czego) utraty dopuścił, właścicielowi mienia zwróci; właściciel domu wszystko, co jemu zostało skradzione, odszuka i od złodzieja odbierze.

§ 126. Jeśli obywatelowi nic nie zginęło, a „Coś mi zginęło” powiedział i władze okręgu swego oskarżył, zaś, że nic mu nie zginęło władze okręgu jego przed bogiem w ykażą mu, wszystko, czego żądał, podwoi i władzom okręgu swego da.

§ 127. Jeśli obywatel na (arcykapłankę) ęntum lub żonę obywatela palcem wskazał i (oskarżenia) nie dowiódł, obywatel ten przed sędziami zostanie wychłostany i połowę (głowy) jego ogoli się.

§ 128. Jeśli obywatel żonę sobie wziął, a umowy z nią nie zawarł, kobieta ta nie jest żoną.

§ 129. Jeśli żona obywatela na spaniu z innym mężczyzną została przyłapana, zwiąże się ich i do wody wrzuci; jeżeli (jednak) małżonek żonie swej życie daruje, także król poddanemu swemu życie daruje.

§ 130. Jeśli obywatel żonę obywatela, która mężczyzny nie zaznała i w domu ojca swego mieszka, zniewolił <ją> i na łonie jej przespał się i przyłapią go, człowiek ten zostanie zabity, (a) kobieta ta zostanie uwolniona.

§ 131. Jeśli żonę obywatela mąż jej oskarżył <ją>, ale na spaniu z innym mężczyzną nie została przyłapana, przysięgę na boga złoży i do domu swego wróci.

§ 132. Jeśli żona obywatela, na którą z powodu innego mężczyzny palcem wskazano, na spaniu z innym mężczyzną nie została przyłapana, „na życzenie” męża swego w rzece zanurzy się.

§ 133. Jeśli obywatel został uprowadzony (w niewolę) i w domu jego jest co jeść, żona jego [zatroszczy się o dom jego i ] ciała swego upilnuje, (do domu) innego (mężczyzny) [nie wej]dzie;

§ 133 b. jeżeli zaś kobieta ta ciała swego nie upilnowała i do domu innego (mężczyzny) weszła, kobiecie tej udowodni się to i do wody wrzuci ją.

§ 134. Jeśli obywatel został uprowadzony (w niewolę) i w domu jego do jedzenia (nic) nie ma, (a) żona jego do domu innego (mężczyzny) weszła, kobieta ta kary nie poniesie.

§ 135. Jeśli obywatel został uprowadzony (w niewolę) i w domu jego do jedzenia (nic) nie ma, (a) przed powrotem jego żona jego do domu innego (mężczyzny) weszła i dzieci urodziła, potem, gdy mąż jej wrócił i do miasta swego dotarł, kobieta ta do swego pierwszego męża wróci, dzieci za ojcami swymi pójdą.

§ 136. Jeśli obywatel miasto swe porzucił i zbiegł, potem (zaś) żona jego do domu innego (mężczyzny) weszła, jeśli obywatel ten powrócił i żonę swą chciał odebrać, (to) ponieważ miastem swym wzgardził i zbiegł, żona zbiegłego do męża swego nie powróci.

§ 137. Jeśli obywatel (kapłankę) śugitum, która dzieci urodziła mu, lub (kapłankę) naditum, która o dzieci wystarała mu się, odprawić postanowił, kobiecie tej posag jej zostanie <jej> zwrócony oraz połowa pola, ogrodu i dobytku zostanie jej dana i dzieci swoje wychowa; gdy zaś dzieci swe wychowa, ze wszystkiego, co dla dzieci jej dano, część taka jak każdemu dziedzicowi zostanie jej dana i wybranek jej serca może ją poślubić.

§ 138. Jeśli obywatel „dziewiczą żonę” swą, która dzieci nie urodziła mu, odprawił, srebra tyle co wiano jej (wynosiło) da jej oraz posag, który z domu ojca swego przyniosła, zwróci jej i może ją odprawić;

§ 139. jeżeli wiana nie było jedną minę srebra jako odprawę da jej;

§ 140. jeżeli jest muśkenem, 1/3 miny srebra da jej.

§ 141. Jeśli żona obywatela, która w domu obywatela mieszka, odejść postanowiła oraz (w ukryciu) zarobki przywłaszcza sobie, domostwo jego rujnuje, męża swego poniża, (a) udowodni jej się (to), i jeżeli mąż odprawę jej zapowiedział, (może) odprawić ją i na drogę <jej>, (ani) na odprawę <jej> nic nie będzie jej dane. Jeśli mąż <jej> odprawy jej nie zapowiedział, mąż jej kobietę inną może poślubić, (a) kobieta ta jako niewolnica w domu męża swego pozostanie.

§ 142. Jeśli kobieta męża swego odtrąciła i powiedziała mu „Nie posiadasz mnie (więcej)”, sprawa jej przez władze okręgu jej zostanie rozpatrzona, i jeśli dobrze się prowadzi i występku nie ma, a mąż jej wciąż wychodzi (z domu) i bardzo poniża ją, kobieta ta winna nie jest, posag swój odbierze i do domu ojca swego pójdzie;

§ 143. jeżeli (zaś) nie prowadzi się dobrze, wciąż wychodzi (z domu), dom swój rujnuje, męża swego poniża, kobieta ta do wody zostanie wrzucona.

§ 144. Jeśli obywatel (kapłankę) naditum poślubił i ta (kapłanka) naditum niewolnicę mężowi swemu dała i dzieci (przez to) sprawiła że ma, (zaś) człowiek ten z (kapłanką)   
śugitum   
ożenić się postanowił, człowiekowi temu nie będzie (na to) wyrażona zgoda, (kapłanki)   
śugitum   
nie poślubi.

§ 145. Jeśli obywatel (kapłankę) naditum poślubił i o dzieci nie wystarała mu się, a z (kapłanką)   
śugitum ożenić się postanowił, człowiek   
ten (kapłankę)   
śugitum będzie   
mógł poślubić, do domu swego wprowadzi ją; ta (kapłanka)   
śugitum   
z (kapłanką)   
naditum   
nie będzie stawiana na równi.

§ 146. Jeśli obywatel (kapłankę) naditum poślubił i niewolnicę mężowi swemu ona dała, a (ta)

dzieci urodziła, później zaś niewolnica ta z panią swą stawiała się na równi, ponieważ dzieci urodziła, pani jej nie sprzeda jej, ale znakiem niewolniczym napiętnuje i do niewolnic (swych) zaliczy ją;

§ 147. jeżeli zaś dzieci nie urodziła, pani jej będzie mogła ją sprzedać.

§ 148. Jeśli obywatel żonę sobie wziął, a febra pochwyciła ją (i) inną wziąć postanowił, może ją poślubić, żony swej, którą febra chwyciła nie odprawi <jej>, w domu (który) zbudowali pozostanie i dopóki żyje, będzie ją utrzymywał;

§ 149. jeżeli kobieta ta w domu męża swego mieszkać nie zgodziła się, posag jej, który z domu ojca swego przyniosła, zostanie jej zwrócony i odejdzie.

§ 150. Jeśli obywatel małżonce swej pole, ogród, dom lub dobytek podarował <jej> (i) opieczętowany dokument (na to) sporządził dla niej, po (śmierci) męża <jej>, dzieci jej nie będą mieć roszczeń wobec niej; matka spadek swój dziecku, które (najbardziej) kocha, da, obcemu (zaś nic) nie odda.

§ 151. Jeśli kobieta, która w domu obywatela mieszka, aby wierzyciel męża jej nie wziął jej, męża swego zobowiązała (i) sprawiła, że sporządził (na to) dokument; jeżeli człowiek ten, zanim kobietę tę poślubił, pożyczkę oprocentowaną na siebie miał (zaciągniętą), wierzyciel jego małżonki jego nie weźmie, a jeżeli kobieta ta, zanim do domu obywatela weszła, pożyczkę oprocentowaną na siebie miała (zaciągniętą), wierzyciel jej męża jej nie weźmie;

§ 152. jeżeli po tym jak kobieta ta do domu obywatela weszła, na nich pożyczka oprocentowana została (zaciągnięta), oboje oni kupca będą spłacać.

§ 153. Jeśli żona obywatela z powodu mężczyzny innego męża swego pozwoliła zabić, kobietę tę na pal wbije się.

§ 154. Jeśli obywatel z córką swą miał stosunek, człowieka tego z miasta wypędzi się.

§ 155. Jeśli obywatel dla syna swego narzeczoną wybrał i syn jego miał stosunek z nią, (a) on sam później na łonie jej przespał się i pochwycą go (na tym), człowieka tego zwiąże się i do wody wrzuci <go>.

§ 156. Jeśli obywatel dla syna swego narzeczoną wybrał i syn jego nie miał stosunku z nią, (a) on sam na łonie jej przespał się, 1/2 miny srebra zapłaci jej i wszystko, co z domu ojca swego przyniosła w całości zwróci jej i wybranek jej serca będzie mógł ją poślubić.

§ 157. Jeśli obywatel po (śmierci) ojca swego na łonie matki swej prześpi się, oboje oni zostaną spaleni.

§ 158. Jeśli obywatel po (śmierci) ojca swego na łonie macochy(?) swej, która dzieci urodziła, zostanie przyłapany, człowiek ten z domu ojca swego zostanie wypędzony.

§ 159. Jeśli obywatel, który do domu teścia swego dar zaręczynowy polecił zanieść, wiano dał (i) na kobietę inną zapatrzył się, a do teścia swego „Córki twej nie wezmę”, powiedział, ojciec córki, wszystko, co zostało przyniesione mu, weźmie (sobie).

§ 160. Jeśli obywatel do domu teścia dar zaręczynowy polecił zanieść, wiano dał, a ojciec córki „Córki mej nie dam ci” powiedział, wszystko jak wiele zostało przyniesione mu podwoi i zwróci.

§ 161. Jeśli obywatel do domu teścia dar zaręczynowy polecił zanieść, wiano dał, a przyjaciel jego oczerni go (i) teść jego panu żony powie: „Córki mej nie weźmiesz”, wszystko jak wiele zostało przyniesione mu, podwoi i zwróci, żony jego (zaś) przyjaciel jego nie weźmie (sobie).

§ 162. Jeśli obywatel żonę (sobie) wziął (i) dzieci urodziła mu, a kobieta ta do kresu (swego) doszła, z posagu jej ojciec jej nie będzie się domagał, posag jej jest jej dzieci.

§ 163. Jeśli obywatel żonę (sobie) wziął i nie sprawiła, że ma dzieci, a kobieta ta do kresu (swego) doszła, jeśli wiano, które człowiek ten do domu teścia swego przyniósł, teść jego zwrócił mu, posagu kobiety tej mąż jej nie będzie się domagał, posag jej (jest) domu ojca jej;

§ 164. jeżeli teść jego wiana nie zwrócił mu, z posagu jej tyle co wiano jej odliczy i posag jej do domu ojca jej zwróci.

§ 165. Jeśli obywatel dziedzicowi swemu, któremu „przyznaje pierwszeństwo”, pole, ogród lub dom podarował (i) dokument opieczętowany napisał mu, potem, gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, kiedy bracia będą się dzielić, dar przez ojca dany mu weźmie sobie i prócz tego majątkiem domu ojcowskiego po równo podzielią się.

§ 166. Jeśli obywatel dla synów, których ma, żony wybrał (ale) dla syna swego (jeszcze) małego żony nie wziął, potem gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, kiedy bracia będą dzielić się, z majątku domu ojcowskiego bratu ich małemu, który żony (jeszcze) nie wziął, oprócz części jego, srebro (na) wiano odłożą dla niego i żonę dlań wybiorą.

§ 167. Jeśli obywatel żonę (sobie) wziął i dzieci urodziła mu, a kobieta ta do kresu (swego) doszła, gdy po niej kobietę drugą poślubił i dzieci urodziła, po tym jak ojciec do kresu (swego) dojdzie, dzieci z uwagi na matki nie podzielią się (całościowo), (lecz) posagi matek swych wezmą, a majątkiem domu ojcowskiego po równo się podzielią.

§ 168. Jeśli obywatel syna swego „wydziedziczyć” postanowił, do sędziów powie: „Syna mego wydziedziczam”, sędziowie sprawę jego zbadają i jeśli syn przewinienia ciężkiego, które by (praw) dziedzica pozbawiało (go), nie popełnił, ojciec syna swego (praw) dziedzica nie pozbawi;

§ 169. jeżeli przewinienie ciężkie, które by (praw) dziedzica pozbawiało przeciw ojcu swemu popełnił, za pierwszym razem będzie mu wybaczone, jeśli (zaś) przewinienie ciężkie po raz drugi popełni, ojciec syna swego (praw) dziedzica może pozbawić.



§ 170. Jeśli obywatelowi jego „dziewicza” żona dzieci urodziła mu i niewolnica jego dzieci urodziła mu, (a) ojciec za życia swego do dzieci, które niewolnica urodziła mu powiedział: „Dziećmi moimi (jesteście)” i do dzieci „dziewiczej” żony zaliczy je, potem, gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, majątkiem domu ojca dzieci „dziewiczej” żony i dzieci niewolnicy po równo podzielią się, (a) (główny) dziedzic, syn „dziewiczej” żony spośród części spadku, wybierze swoją i weźmie;

§ 171 a. a jeżeli ojciec za życia swego do dzieci, które niewolnica urodziła mu: „Dziećmi moimi (jesteście)”, nie powiedział, potem gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, majątkiem domu ojca dzieci niewolnicy z dziećmi „dziewiczej” żony nie mogą podzielić się, wolność niewolnicy i dzieciom jej zostanie przyznana (i) dzieci „dziewiczej” żony dzieci niewolnicy jako niewolników nie będą się domagać;

§ 171 b. „dziewicza” małżonka posag swój i podarunek, który mąż jej dał <jej> (i) na tabliczce zapisał jej, weźmie „sobie” oraz w mieszkaniu męża swego będzie mieszkała i dopóki będzie żyła, będzie je „dzierżyła”, (jednak) nie może go sprzedać, jej spadek (jest) jej dzieci;

§ 172. jeżeli (zaś) mąż jej podarunku jej nie dał, posag jej zostanie jej zwrócony i z majątku domu męża swego część taką jak pierwszy dziedzic (sobie) weźmie. Jeśli dzieci jej, aby z domu odeszła, dokuczają jej, sędziowie sprawę jej rozstrzygną i na dzieci karę nałożą, kobieta ta z domu męża swego nie odejdzie; jeśli kobieta ta odejść postanowi, podarunek, który mąż jej dał jej, dzieciom swym pozostawi, (zaś) posag, ten z domu ojca swego zabierze i wybranek serca jej może ją poślubić.

§ 173. Jeśli kobieta ta tam, gdzie weszła, mężowi swemu później dzieci urodziła i potem kobieta ta zmarła, posagiem jej dzieci wcześniejsze i późniejsze podzielią się;

§ 174. jeżeli zaś mężowi swemu późniejszemu dzieci nie urodziła, posag jej dzieci pierwszego męża jej (sobie) wezmą.

§ 175. Jeśli albo niewolnik pałacu albo niewolnik muškena córkę obywatela poślubił, (a ta) dzieci urodzi, pan niewolnika dzieci córki obywatela jako niewolników nie będzie się domagać.

§ 176 a. Jeśli niewolnik pałacu lub niewolnik muškena córkę obywatela poślubił i kiedy poślubił ją wraz z posagiem z domu ojca swego do domu niewolnika pałacu lub niewolnika muškena  
weszła i odkąd związali się ze sobą, dom zbudowali, mienie nabyli, potem zaś albo niewolnik pałacu albo niewolnik muškena  
do kresu (swego) doszedł, córka obywatela posag swój zabierze i wszystko co z mężem swoim, odkąd związali się, nabyli, na dwie (części) zostanie podzielone i połowę pan niewolnika weźmie, (a) połowę córka obywatela dla dzieci swych weźmie;

§ 176 b. jeżeli zaś córka obywatela posagu nie miała, wszystko co mąż jej i ona odkąd związali się (ze sobą) nabyli, na dwie (części) zostanie podzielone i połowę pan niewolnika weźmie, (a) połowę córka obywatela dla dzieci swych weźmie.

§ 177. Jeśli wdowa, której dzieci są małe, do domu innego mężczyzny wejść postanowi, bez (zgody) sędziów nie wejdzie, gdy jednak do domu innego (pragnie) wejść, sędziowie spuściznę domu męża jej poprzedniego sprawdzą i dom męża jej poprzedniego mężowi jej późniejszemu i kobiecie tej powierzą oraz tabliczkę każą sporządzić dla niej. Domostwa będą strzegli i małe (dzieci) wychowają, sprzętu domowego nie sprzedadzą; nabywca, który sprzęt domowy dzieci wdowy kupi, srebro swe straci, (zaś) zakup właścicielowi jego zwróci.

§ 178 a. Jeśli (arcykapłance) entum, (kapłance) naditum lub (mniszce) sekr(et)um, której ojciec jej posag podarował jej, tabliczkę napisał dla niej, (a) na tabliczce, którą dla niej napisał (tego, że) spadek swój komukolwiek wedle swego życzenia (może) dać, nie zapisał jej i (że) zgodnie z wolą jej nie pozwolił rozporządzać jej nim, potem gdy ojciec do k  
resu (swego) doszedł, pole jej i ogród jej bracia jej wezmą i stosownie do wartości udziału jej, racje zboża, oliwy i wełny dadzą jej i serce jej zadowolą;

§ 178 b. jeżeli (zaś) stosownie do wartości udziału jej racji zboża, oliwy i wełny nie dadzą jej, serca jej nie zadowolą, pole swe i ogród swój rolnikowi wedle swego życzenia może dać i rolnik będzie ją utrzymywał; pole, ogród i wszystko co ojciec jej dał jej dopóki żyje będzie dzierżyć (ale) nie sprzeda (tego), innego dziedzicem nie ustanowi, spadek po niej braci jej będzie.

§ 179. Jeśli (arcykapłance) entum, (kapłance) naditum lub (mniszce) sekr(et)um, której ojciec

jej posag jej podarował <jej>, dokument opieczętowany napisał dla niej, a na tabliczce, którą napisał dla jej, (to, że) spadek swój komukolwiek wedle swego życzenia (może) dać, zapisał jej, (i) zgodnie z wolą swą rozporządzać jej pozwolił, potem gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, spadek swój komukolwiek wedle swego życzenia da, bracia jej nie będą mieć roszczeń wobec niej.

§ 180. Jeśli ojciec córce swej — (kapłance) naditum z klasztoru lub (mniszce) sekr(et)um posagu nie podarował jej, (a) potem ojciec do kresu (swego) doszedł, z majątku domu ojca część (taka) jak dziedzicowi każdemu zostanie jej przydzielona i dopóki żyje będzie (ją) dzierżyć, spadek po niej braci jej będzie.

§ 181. Jeśli ojciec (kapłankę) naditum, ądištum lub kulmašitum bogu przeznaczył i posagu nie podarował jej, po tym jak ojciec do kresu (swego) dojdzie, z majątku domu ojca trzecią część spadku swego otrzyma i dopóki żyje będzie (ją) dzierżyć, spadek po niej braci jej będzie.

§ 182. Jeśli ojciec córce swej, (kapłance) naditum boga Marduka z Babilonu, posagu nie podarował <jej>, dokumentu opieczętownego nie napisał, potem gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, z majątku domu ojca trzecią część spadku swego (przy podziale) z braćmi swymi otrzyma i służby nie będzie (dłużej) pełnić; (kapłanka) naditum boga Marduka spadek (po) sobie komukolwiek wedle życzenia swego może dać.

§ 183. Jeśli ojciec córce swej, (kapłance) šugitum, posag podarował <jej>, za mąż wydał ją (i) dokument opieczętowany napisał jej, potem gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie majątkiem domu ojca nie będzie (ona) się dzielić.

§ 184. Jeśli obywatel córce swej, (kapłance) šugitum, posagu nie podarował <jej>, za mąż nie wydał jej, potem gdy ojciec do kresu (swego) dojdzie, bracia jej zgodnie z wartością domu ojca posag podarują jej i za mąż wydadzą ją.

§ 185. Jeśli obywatel noworodka w chwili narodzin, aby adoptować, wziął i wychował go, (o) wychowanka tego nie będzie można się dopominać.

§ 186. Jeśli obywatel małe (dziecko), aby adoptować, wziął, gdy zaś wziął je, (a) ono ojca swego lub matkę swą odnajdzie, wychowanek ten do domu ojca swego wróci;

§ 187. dziecka (adoptowanego przez) (dworzanina) girseqqum, służącego pałacu lub dziecka (adoptowanego przez) (kapłankę) sekr(et)um,  
nie można będzie się dopominać.

§ 188. Jeśli rzemieślnik syna na wychowanie wziął i rzemiosła swego nauczył go, nie można się dopominać (o niego);

§ 189. jeżeli (zaś) rzemiosła swego nie nauczył go, wychowanek ten do domu ojca swego wróci.

§ 190. Jeśli obywatel małego (dziecka), które, aby adoptować, wziął i wychował je, do dzieci swych nie zaliczy go, wychowanek ten do domu ojca swego wróci.

§ 191. Jeśli obywatel małe (dziecko), które, aby adoptować, wziął i wychował je, (a) rodzinę własną założył; potem zaś dzieci miał i wychowanka wypędzić postanowił, dziecko to bez niczego nie odejdzie, ojciec, który wychował je z majątku swego ruchomego 1/3 spadku (przewidzianego) dlań da jemu i odejdzie; z pola, ogrodu i domu (nic) nie (musi) dawać mu.

§ 192. Jeśli syn (dworzanina) girseqqum lub syn (mniszki) sekr(et)um do ojca, który wychował go, i matki, która wychowała go powiedział: „Nie (jesteś) ty ojcem, nie (jesteś) ty matką”, j ęzyk zostanie ucięty mu.

§ 193. Jeśli syn (dworzanina) girseqqum lub syn (mniszki) sekr(et)um dom ojca swego rozpoznał i ojca, który wychował go „oraz matkę, która wychowała go, „znienawidził i do domu ojca swego poszedł, oko wyłupią mu.

§ 194. Jeśli obywatel dziecko swe mamce przekazał i dziecko to w rękach mamki zmarło, (a) mamka bez (wiedzy) ojca jego i matki jego dziecko inne przystawiła (do piersi) (i) dowiedzie jej się tego, ponieważ bez (wiedzy) ojca jego i matki jego dziecko inne przystawiła (do piersi), pierś utną jej.

§ 195. Jeśli syn ojca swego uderzył, rękę utną mu.

§ 196. Jeśli obywatel oko obywatelowi wybił, oko wybija mu;

§ 197. jeżeli kość obywatela złamał, kość mu złamają.

§ 198. Jeśli oko muśkenowi wybił lub kość muśkena złamał, 1 minę srebra zapłaci.

§ 199. Jeśli oko niewolnika obywatela wybił lub kość niewolnika obywatela złamał, połowę ceny jego zapłaci.

§ 200. Jeśli obywatel ząb obywatelowi równemu sobie wybił, ząb wybija mu;

§ 201. jeżeli ząb muśkena wybił 1/3 miny srebra zapłaci.

§ 202. Jeśli obywatel (w) policzek obywatela godniejszego niż on uderzył, na Zgromadzeniu 60 razy bykowcem zostanie uderzony.

§ 203. Jeśli obywatel (w) policzek obywatela takiego jak on uderzył, 1 minę srebra zapłaci;

§ 204. Jeśli muśkenum (w) policzek muśkena uderzył, 10 szekli srebra zapłaci.

§ 205. Jeśli niewolnik obywatela w policzek obywatela uderzył, ucho mu utną.

§ 206. Jeśli obywatel obywatela w bójce uderzył i ranę mu zadał, człowiek ten przysięgnie: „Człowieka tego umyślnie nie uderzyłem” i lekarza opłaci;

§ 207. jeżeli (zaś) od uderzenia jego zmarł, (także) przysięgnie i jeśli (poszkodowany jest) obywatelem 1/2 miny srebra zapłaci;

§ 208. jeżeli poszkodowany jest muśkenem 1/3 miny srebra zapłaci.

§ 209. Jeśli obywatel córkę obywatela uderzył i sprawił, że płód swój poroniła, 10 szekli srebra za płód jej zapłaci;

§ 210. jeżeli kobieta ta zmarła, córkę jego zabiją.

§ 211. Jeśli sprawił, że córka muśkena w (wyniku) uderzenia płód swój poroniła, 5 szekli srebra zapłaci;

§ 212. jeżeli kobieta ta zmarła, 1/2 miny srebra zapłaci.

§ 213. Jeśli niewolnicę obywatela uderzył i sprawił, że płód swój poroniła, 2 szekle srebra zapłaci;

§ 214. jeżeli niewolnica, ta zmarła 1/3 miny srebra zapłaci.

§ 215. Jeśli lekarz obywatelowi operację ciężką nożem z brązu wykonał, obywatela uzdrowił lub łuk brwiowy obywatela nożem z brązu otworzył i oko obywatela uzdrowił, 10 szekli srebra weźmie;

§ 216. jeżeli (to) muśkenum 5 szekli srebra weźmie;

§ 217. jeżeli (to) niewolnik obywatela, pan niewolnika lekarzowi 2 szekli srebra da.

§ 218. Jeśli lekarz obywatelowi operację ciężką nożem z brązu wykonał i spowodował śmierć obywatela lub łuk brwiowy obywatela nożem z brązu otworzył i oka obywatela pozbawił, rękę mu utną.

§ 219. Jeśli lekarz operację ciężką niewolnikowi muśkena nożem z brązu wykonał i spowodował (jego) śmierć, niewolnika jak (tamten) niewolnik w zamian da;

§ 220. jeżeli łuk brwiowy nożem z brązu otworzył i oka go pozbawił, (w) srebrze połowę ceny jego zapłaci.

§ 221. Jeśli lekarz kość obywatela złamaną wyleczył lub mięsień bolący uzdrowił, ranny lekarzowi 5 szekli srebra da; § 222. jeżeli (to) muśkenum 3 szekli srebra da;

§ 223. jeżeli (to) niewolnik obywatela, pan niewolnika lekarzowi 2 szekli srebra da.

§ 224. Jeśli lekarz bydła i osłów albo bydlęciu albo osłu operację ciężką wykonał i uzdrowił, właściciel bydlęcia lub osła 1/6 (szekla) srebra lekarzowi jako zapłatę jego da;

§ 225. jeżeli bydlęciu lub osłu operację ciężką wykonał i spowodował (że) zdechło, 1/5 ceny jego właścicielowi bydlęcia lub osła da.

§ 226. Jeśli balwierz bez zgody pana niewolnika, znak niewolniczy niewolnika (doń) nie należącego usunął, rękę balwierzowi temu odetną.

§ 227. Jeśli obywatel balwierza nakłonił i (ten) znak niewolniczy niewolnika (doń) nie należącego usunął, obywatela tego zabije się i przy bramie jego powiesi się go, balwierz (zaś) przysięgnie: „W pełni świadomie nie usunąłem” i zostanie uwolniony.

§ 228. Jeśli murarz dom obywatelowi zbudował i wykończył go, za 1 sar (powierzchni) domu 2 szekle srebra jako wynagrodzenie jego zostanie dane mu.

§ 229. Jeśli murarz obywatelowi dom zbudował, a pracy swej (odpowiednio) nie umocnił i dom zbudowany zawalił się i spowodował śmierć właściciela domu, murarz ten zostanie zabity;

§ 230. jeżeli (zaś) spowodował śmierć syna właściciela domu, syn murarza tego zostanie zabity;

§ 231. jeżeli spowoduje śmierć niewolnika właściciela domu, niewolnika takiego jak (tamten) niewolnik właścicielowi domu da;

§ 232. jeżeli spowodował utratę dobytku, wszystko z tego, co zostało utracone zwróci, a ponieważ domu, który zbudował, nie umocnił i (ten) zawalił się, ze środków swoich własnych dom zawalony odbuduje.

§ 233. Jeśli murarz dom obywatelowi zbudował, a pracy swej nie sprawdził i mur się pochylił, murarz ten za srebro swoje własne mur ten umocni.

§ 234. Jeśli skutnik barkę (o wyporności) 60 gur obywatelowi uszczelnił, (tenże) 2 szekle srebra jako wynagrodzenie jego da jemu.



§ 235. Jeśli skutnik barkę obywatelowi uszczelnił, a pracy swej nie wykonał solidnie i w tym samym roku barka ta utraciła stabilność, wadę okazała, skutnik barkę tę rozłoży i ze środków swych własnych umocni, a barkę umocnioną właścicielowi barki odda.

§ 236. Jeśli obywatel barkę swą żeglarzowi w najem dał, a żeglarz był niedbały i barkę zatopił lub utracił, żeglarz barkę (taką samą) właścicielowi barki zwróci.

§ 237. Jeśli obywatel żeglarza i barkę wynajął i zboże, wełnę, olej, daktyle, bądź cokolwiek innego jako ładunek załadował na nią, (zaś) żeglarz ten był niedbały (i) spowodował zatopienie barki oraz utratę jej ładunku, żeglarz barkę, (taką) jaką zatopił, oraz wszystko, co z ładunku jej utracił, zwróci.

§ 238. Jeśli żeglarz barkę obywatela zatopił i wydobył ją, srebra za połowę ceny kupna jej da.

§ 239. Jeśli obywatel żeglarza wynajął, 6 gur zboża rocznie da jemu.

§ 240. Jeśli [barka, która płynie pod prąd w barkę, która płynie z prądem uderzyła i zatopiła (ją), właściciel barki, którego barka <jego> została zatopiona, wszystko, co na barce jego zostało zniszczone, przed bogiem określi i ten pod prąd płynący, który barkę z prądem płynącą zatopił, barkę jego i wszystko przezeń utracone zwróci mu.

§ 241. Jeśli obywatel wołu jako „zastaw” zagarnął, 1/3 miny srebra zapłaci.

§ 242. Jeśli obywatel na 1 rok (go) wynajął, opłaty (za najem) bydła (zaprzężonego) z tyłu — 4 gur zboża;

§ 243. (a) opłaty za bydło (zaprzężone) w środku lub z przodu — 3 gur właścicielowi jego da.

§ 244. Jeśli obywatel wołu (lub) osła wynajął i na polu lew zabił go, (jest to strata) właściciela jego.

§ 245. Jeśli obywatel wołu wynajął i przez nieostrożność lub biciem spowodował (jego) padnięcie, wołu takiego jak (tamten) wół właścicielowi zwróci.

§ 246. Jeśli obywatel wołu wynajął i nogę jego złamał lub ścięgno karkowe mu zerwał, wołu takiego jak (tamten) wół właścicielowi wołu zwróci.

§ 247. Jeśli obywatel wołu wynajął i oko mu wybił, srebra za połowę ceny jego właścicielowi wołu da.

§ 248. Jeśli obywatel wołu wynajął i róg mu złamał, ogon mu uciął lub grzbiet mu poranił, srebra za 1/5 ceny jego da.

§ 249. Jeśli obywatel wołu wynajął, zaś bóg (go) uderzył i (ten) zdechł, człowiek który wołu wynajął przysięgę (na) boga złoży i zostanie zwolniony (od odpowiedzialności).

§ 250. Jeśli bydlę ulicą przechodząc obywatela ubodło i spowodowało (jego) śmierć, sprawa ta roszczeniom nie podlega.

§ 251. Jeśli bydlę obywatela jest bodliwe i że jest bodliwe władze okręgu jego (oficjalnie) powiadomiły go, a rogów jego nie przyciął, bydlęcia swego nie spętał i bydlę to syna obywatela ubodło i spowodowało (jego) śmierć, 1/2 miny srebra da;

§ 252. jeżeli (to) niewolnik obywatela, 1/3 miny srebra da.

§ 253. Jeśli obywatel obywatela, aby polem jego się zaopiekował, wynajął i ziarno siewne powierzył mu, bydło powierzył mu, do uprawy pola (kontraktem) zobowiązał go, jeżeli człowiek ten nasiona lub paszę ukradł i w ręku jego zostanie to przyłapane, rękę utną mu;

§ 254. jeżeli ziarno siewne wziął i bydło wygłodził, podwójnie zboże, które otrzymał, zwróci;

§ 255. jeżeli bydło obywatela w najem oddał lub nasiona skradł i na polu (nic) nie wyhodował, człowiekowi temu udowodni <mu> się to i w czasie żniw za (każde) 1 bur (pola) 60 gur zboża odmierzy;

§ 256. jeżeli zobowiązania swego uiszczyć nie może, po polu tym przez bydło będzie wleczony (aż do śmierci).

§ 257. Jeśli obywatel oracza wynajął, 8 gur zboża na 1 rok da jemu.

§ 258. Jeśli obywatel wolarza wynajął, 6 gur zboża na 1 rok da jemu.

§ 259. Jeśli obywatel pług na roli skradł, 5 szekli srebra właścicielowi pługa da;

§ 260. jeżeli radło lub bronę skradł, 3 szekle srebra da.

§ 261. Jeśli obywatel pasterza do wypasania bydła lub owiec najął, 8 gur zboża za 1 rok da jemu.

§ 262. Jeśli obywatel bydło lub owce dla [...] § 263. Jeśli pasterz bydłu lub owcom, które zostały mu powierzone, pozwolił zaginać, bydło takie jak (tamto), owce takie jak (tamte) właścicielowi ich zwróci (je).

§ 264. Jeśli [pasterz], któremu bydła lub owce do hodowli dano <jemu>, zapłatę swą przyjął (i) serce jego uradowało się, (a liczbę) bydła pomniejszył (lub liczbę) owiec pomniejszył, przychówek ograniczył, zgodnie z wymową kontraktu swego przychówek i dochód (z hodowli) odda.

§ 265. Jeśli pasterz, któremu bydła lub owce do hodowli dano <jemu>, sprzeniewierzył się i piętno (własności) zmienił, a (potem zwierzęta) sprzedał, zaś dowiedzie mu się (to), po dziesięciokroć to co skradł (z) bydła i owiec, właścicielowi ich zwróci.

§ 266. Jeśli w trzodzie zaraza powstała lub lew zabił (zwierzę), pasterz przed bogiem oczyści się (z zarzutów) i starte w trzodzie właściciel trzody weźmie na siebie.

§ 267. Jeśli pasterz był niedbały i w trzodzie kołowaciznie pozwolił powstać, pasterz ubytki (po) koło- waciznie, do których w trzodzie dopuścił, by powstały, (w) bydla i owcach wynagrodzi i właścicielowi ich odda.

§ 268. Jeśli obywatel wołu do młócki najął, 20 sila<sub>3</sub> zboża najemne zań (wynosi);

§ 269. jeżeli osła do młócki najął, 10 sila<sub>3</sub> zboża najemne zań (wynosi);

§ 270. jeżeli kozła do młócki najął, 1 sila<sub>3</sub> zboża najemne zań (wynosi).

§ 271. Jeśli obywatel bydło, wóz (długi) i woźnicę do niego najął, za 1 dzień 3 Pl ziarna da.

§ 272. Jeśli obywatel wóz (długi) sam najął, za 1 dzień 40 sila<sub>3</sub> ziarna da.

§ 273. Jeśli obywatel pracownika najemnego najął, od początku roku, aż do piątego miesiąca, 6 ziaren srebra na 1 dzień da, (a) od szóstego miesiąca aż do końca roku, 5 ziaren srebra na 1 dzień da.

§ 274. Jeśli obywatel rzemieślnika chce nająć (jako): zapłatę [(dla) folusznika] 5 ziaren srebra, zapłatę (dla) [tkacza wełny 5 ziaren] srebra, [zapłatę] (dla) tkacza płótna [5? ziaren] srebra, [zapłatę (dla)] producenta pieczęci [5? ziaren sr]ebra, [zapłatę (dla)] producenta łuków [5? ziaren sr]ebra, [zapłatę (dla)] kowala [5? ziaren sr]ebra, [zapłatę (dla)] cieśli [5?] ziaren srebra, zapłatę (dla) garbarza [5?] ziaren srebra, zapłatę (dla) „trzciniarza” [5?] ziaren srebra, zapłatę (dla) murarza [5? ziaren sr]ebra, na 1 dzień da.

§ 275. Jeśli obywatel (barkę) płynącą pod prąd najął, na 1 dzień 3 ziarna srebra zapłaty za nią;

§ 276. jeżeli (zaś barkę) płynącą z prądem najął 2 1/2 ziarna srebra zapłaty za nią na 1 dzień da.

§ 277. Jeśli obywatel barkę (o wyporności) 60 gur najął, na 1 dzień 1/6 (szekla srebra) zapłaty za nią da.

§ 278. Jeśli obywatel niewolnika (lub) niewolnicę kupił i miesiąc nie upłynął zanim (choroba) b ennu go dotknęła, do sprzedawcy swego tenże powróci, a nabywca srebro zapłacone odbierze.

§ 279. Jeśli obywatel niewolnika (lub) niewolnicę kupił i żądanie (jego/jej) zwrotu będzie miało miejsce, sprzedawca jego (jej) sprawę załatwi.

§ 280. Jeśli obywatel w kraju obcym niewolnika (lub) niewolnicę (innego) obywatela kupił, gdy do kraju (ojczystego) przybył i właściciel niewolnika (lub) niewolnicy, albo niewolnika swego, albo niewolnicę swą rozpozna, (to) jeżeli niewolnik lub niewolnica owi (są) Babilończykami, bez żadnego srebra wolność im zostanie dana;

§ 281. jeżeli (zaś) z innego kraju pochodzą, nabywca przed bogiem (co do) srebra zapłaconego wypowie się i właściciel niewolnika lub niewolnicy srebro zapłacone- kupcowi odda i albo niewolnika swego, albo niewolnicę swą odkupi.

§ 282. Jeśli niewolnik do pana swego: „Nie (jesteś) panem moim ty”, powiedział, (zaś), że (jest) niewolnikiem jego dowiedzie mu się, pan jego ucho utnie mu.